

et al. // Review of International Economics. – 2015. – No. 23 (3). – P. 575–605. 24. Asian Development Bank. Supply and Use Tables for Selected Economies in Asia and the Pacific: A Research Study [Electronic resource]. – Access mode : <http://hdl.handle.net/11540/91>. License: CC BY 3.0 IGO. 25. Global Trade Analysis Project [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.gtap.agecon.purdue.edu>. 26. EXIOPOL – development and illustrative analyses of a detailed global MR EE SUT/IOT / A. Tukker, A. de Koning, R. Wood et al. // Economic Systems Research. – 2013. – No. 25 (1). – P. 50–70. 27. The Eora multi-region input-output table [Electronic resource]. – Access mode : www.worldmrio.com. 28. Asia-Pacific Economic Cooperation [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.apec.org>. 29. Antoniuk L. L. *Frahmentatsiia ta merezhevizatsiia – kluchovi chynnyky liderstva Kytaiu u hlobalnii torhivli* [Fragmentation and networking as key factors of China's leadership in global trade] / L. L. Antoniuk, N. I. Cherkas // *Kytaieznavchi doslidzhennia*. – Kyiv : Instytut skhodoznavstva im. A. Yu. Krymskoho NAN Ukrainy, Ukrainka asotsiatsiia kytaieznavtsiv, 2016. – No. 1–2. – P. 62–68. 30. Cherkas N. I. *Struktumno-sektoralna model eksportu: obiektyvni chynnyky ekonomichnoho zrostannia Ukrainy* [A structural and sectoral model of exports: objective factors of Ukraine's economic growth] / N. I. Cherkas // *Aktualni problemy ekonomiky*. – 2012. – No. 1 (127). – P. 111–119. 31. Kurii L. O. *Rozvytok liudskoho potentsialu yak faktor ekonomichnoho zrostannia BRICS* [Human potential development as a factor of BRICS economic growth] / L. O. Kurii // *Ekonomika rozvytku*. – 2015. – No. 3 (75). – P. 37–49. 32. Yermachenko V. The influence of a country's global market position on the tourism industry macroeconomic indicators / V. Yermachenko // *Ekonomika rozvytku*. – 2015. – No. 1 (73). – P. 34–46. 33. Cherkas N. Technological Exports and the Dynamics of Ukraine's

Economic Growth / N. Cherkas // *International Economic Policy*. – 2006. – No. 4. – P. 5–28.

Інформація про автора

Черкас Наталія Ігорівна – канд. екон. наук, доцент, докторант кафедри міжнародної економіки Державного вищого навчального закладу "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана" (просп. Перемоги, 54/1, м. Київ, Україна, 03057, e-mail: natsanex@gmail.com).

Информация об авторе

Черкас Наталья Игоревна – канд. экон. наук, доцент, докторант кафедры международной экономики Государственного высшего учебного заведения "Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана" (просп. Победы, 54/1, г. Киев, Украина, 03057, e-mail: natsanex@gmail.com).

Information about the author

N. Cherkas – PhD in Economics, Associate Professor, doctoral student of the Department of International Economics of the State Higher Educational Institution "Vadym Hetman Kyiv National Economic University" (54/1 Peremohy Ave., Kyiv, Ukraine, 03057, e-mail: natsanex@gmail.com).

*Стаття надійшла до ред.
29.11.2017 р.*

УДК 334.75:005.311.2

JEL Classification: F15; Q01; C62

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПІДТРИМКИ СТІЙКОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВЕЛИКОМАСШТАБНИХ ЕКОНОМІКО-ВИРОБНИЧИХ СИСТЕМ

Шматько Н. М.

Шматько Н. М. Концептуальні засади підтримки стійкості функціонування великомасштабних економіко-виробничих систем / Н. М. Шматько // *Економіка розвитку*. – 2017. – № 4 (84). – С. 16–27.

Необхідність у докладному вивченні питань забезпечення стійкості економічних систем та його доречність пояснено тим, що ефективність діяльності будь-якого промислового підприємства визначено не лише характеристиками його внутрішнього середовища, а й рівнем взаємодії із системами, що його оточують. Відповідно, значну поширеність дістали різного роду інтегровані об'єднання підприємств, м'якого або жорсткого типу. До того ж чим складнішим є таке інтегроване об'єднання за кількістю учасників та параметрами зв'язків між ними, тим складніше системі управління підтримувати стабільність життєдіяльності. Тому актуалізовано проблему досягнення та підтримки бажаного рівня такої стабільності.

Досліджено теоретико-методологічні засади та обґрунтовано концептуальне підґрунтя забезпечення стійкості функціонування великомасштабних економіко-виробничих систем (ВЕВС). В основу реалізації дослідження покладено результати семантичного аналізу категорії "стійкість". У результаті такого аналізу було виділено сукупність таких ознак, як: можливість повернення до рівноважного (початкового) становища, достатність ресурсного забезпечення життєдіяльності (у першу чергу – фінансового), стан протидії загрозам із боку середовища (протидії негативним факторам впливу), безперервний процес, орієнтований на досягнення заздалегідь установлених вимог, спроможність адаптуватися до змін параметрів життєдіяльності, дотримання обраних властивостей, цілісність та збалансованість, відповідність інтересів різних суб'єктів, зона незмінності та ефективності. Відповідно, і розуміння стійкості функціонування ВЕВС розглянуто в контексті одночасної реалізації всіх визначених цими ознаками вимог.

Орієнтація на ці ознаки дозволила визначити особливості розкриття кожної з них у межах ВЕВС. Також в аспекті груп ознак сформульовано сукупність концептуальних положень підтримки стійкості ВЕВС, орієнтованої на динамічну стійкість. Для цього взято за основу нелінійність динаміки руху ВЕВС уздовж кривої життєвого циклу, а функціонування та розвиток ВЕВС подано як імовірнісний перехід між різними стаціонарними станами. Стаціонарний стан наведено в контексті співвіднесення: інтеграційного базису; бізнес-правил взаємодії учасників ВЕВС один з одним, із середовищем та зі стейкхолдерами; архітектурного подання ВЕВС. Така диференціація фазового простору дозволила подати стійкість в аспекті корпоративних конфліктів, які запропоновано диференціювати на конфлікти складових інтеграційного базису, архітектурні конфлікти та конфлікти правил взаємодії.

Ключові слова: великомасштабна економіко-виробнича система, стійкість функціонування, динаміка інтеграційного розвитку, види стійкості, семантичний аналіз, концепція підтримки стійкості.

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ПОДДЕРЖАНИЯ УСТОЙЧИВОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ КРУПНОМАСШТАБНЫХ ЭКОНОМИКО-ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ СИСТЕМ

Шматько Н. М.

Необходимость и уместность подробного изучения вопросов устойчивости работы экономических систем объясняется тем, что эффективность деятельности любого промышленного предприятия определяется не только характеристиками его внутренней среды, но и уровнем взаимодействия с окружением. Поэтому значительное распространение получили разного рода интегрированные объединения предприятий, мягкого или жесткого типа. При этом, чем более сложным является такое интегрированное объединение по количеству участников или по параметрам связей между ними, тем сложнее системе управления поддерживать устойчивость жизнедеятельности такого объединения. Соответственно, актуализируется проблема достижения и поддержания желаемого уровня такой устойчивости.

Исследованы теоретико-методологические основы и разработана концепция обеспечения устойчивости функционирования крупномасштабных экономико-производственных систем (КРЭПС). В основу реализации цели исследования положены результаты семантического анализа категории "устойчивость". В результате такого анализа выделена совокупность таких признаков, как: возможность возврата к равновесному (начальному) положению; достаточность ресурсного обеспечения жизнедеятельности (в первую очередь – финансового); состояние противодействия угрозам со стороны среды (противодействие негативным факторам влияния); непрерывный процесс, ориентированный на достижение заранее установленных требований; способность адаптироваться к изменениям параметров жизнедеятельности; соблюдение выбранных характеристик; целостность и сбалансированность; соответствие интересов различных субъектов; зона постоянства и эффективности. Соответственно, и понимание устойчивости функционирования КРЭПС рассматривается в контексте одновременной реализации всех определенных данными признаками требований.

Ориентация на данные признаки позволила определить особенности раскрытия каждого из них в рамках КРЭПС. Также в разрезе выявленных признаков сформулирована совокупность концептуальных положений поддержания устойчивости КРЭПС, ориентированных на динамическую устойчивость. Для этого за основу принята нелинейность динамики движения КРЭПС по кривой жизненного цикла, а функционирование и развитие КРЭПС представлено как вероятностный переход между различными стационарными состояниями. Стационарное состояние представлено в контексте соотношения: интеграционного базиса; бизнес-правил взаимодействия участников КРЭПС друг с другом, со средой и со стейкхолдерами; архитектурного представления

КРЭПС. Такая дифференциация фазового пространства позволила представить устойчивость в разрезе корпоративных конфликтов, дифференцированных на конфликты составляющих интеграционного базиса, архитектурные конфликты и конфликты правил взаимодействия.

Ключевые слова: крупномасштабная экономико-производственная система, устойчивость функционирования, динамика интеграционного развития, виды устойчивости, семантический анализ, концепция поддержания устойчивости.

THE CONCEPTUAL BACKGROUND FOR FACILITATION OF LARGE-SCALE ECONOMIC AND PRODUCTION SYSTEMS' SUSTAINABILITY

N. Shmatko

The efficiency of each industrial enterprise is not only determined by the characteristics of its internal environment but the level of interaction between the enterprise and surrounding systems, which explains the need and relevance of a detailed study of the economic system sustainability issues. Therefore, various types of integrated soft or hard type combinations of enterprises have become wide-spread. At the same time, the more complex such integrated association in terms of the number of participants or type of links between them, the more complicated the management system activity on supporting sustainability of the association. So, the problem of achieving and maintaining the desired level of such sustainability is actualized.

Based on the research into the theoretical and methodological components, the conception of ensuring the sustainability of the operation of large-scale economic and production systems (LSEPS) has been developed. To achieve the goal of the research, semantic analysis of the category "sustainability" has been done. As a result of this analysis, a set of the following features has been selected: the possibility of returning to the equilibrium (initial) situation, the sufficiency of life support resources (primarily financial), the state of counteraction to threats from the environment (counteraction to negative factors of influence), a continuous process oriented to the achievement of predetermined requirements, the ability to adapt to changes in the parameters of life, compliance with selected properties, integrity and balance, compliance of interests of different subjects, the zone of immutability and efficiency. Accordingly, the stability of LSEPS is considered in the context of simultaneous implementation of all the requirements identified by these features.

Focusing on these features allowed the authors to determine how each of them can be disclosed in the LSEPS. Also, in the context of these features, the conceptual principles of maintaining the LSEPS stability have been formulated, these conceptual principles being oriented to dynamic stability. To do this, the nonlinearity of the dynamics of the LSEPS movement along the life cycle curve has been taken as a basis, while the LSEPS functioning and development have been presented as a probabilistic transition between different stationary states. In turn, the stationary state has been presented in the context of correlation of the integration bases; the business rules of LSEPS participant's interaction between themselves, environment and stakeholders; the LSEPS architectural representation. Such differentiation of the stationary state allowed representing the LSEPS stability in the context of corporate conflicts classified as conflicts of the integration basis components, architectural conflicts and conflicts of rules of interaction.

Keywords: large-scale economic and production system, stability of functioning, dynamics of integration development, types of stability, semantic analysis, sustainability concept.

Необхідність у докладному вивченні питань забезпечення стійкості економічних систем та його доречність пояснено тим, що ефективність діяльності будь-якого промислового підприємства визначено не лише характеристиками його внутрішнього середовища, а й рівнем взаємодії з такими системами, що його оточують як споживчий ринок чи зони стратегічних ресурсів. З огляду на це, підприємства вступають в інтеграційну взаємодію в межах певних мережних або кластерних утворень, формують структури корпоративного чи холдингового типу, залучаються до роботи в межах віртуальних

підприємств тощо. Виникнення подібного роду інтегрованих об'єднань підприємств стикається з великою кількістю проблем, які врешті-решт спричиняють утрату стабільності їхнього функціонування. До того ж чим складнішим є таке інтегроване об'єднання за кількістю учасників та параметрами зв'язків між ними, тим складніше системі управління підтримувати стабільність життєдіяльності. Відповідно, вельми актуальними вважають розробки, орієнтовані на визначення особливостей підтримки стійкості функціонування та розвитку саме інтегрованих об'єднань підприємств.

Складність цього завдання пояснено, перш за все, доволі численним переліком типів та форм інтегрованого об'єднання підприємств. Для уніфікації розробок доречною є орієнтація на пропозиції М. О. Кизима [1] щодо наявності так званих великомасштабних економіко-виробничих систем (ВЕВС), що розглядають як "певну інтегровану сукупність суб'єктів господарювання, пов'язаних фінансово-економічними та виробничо-технологічними зв'язками". Метою утворення ВЕВС, за М. О. Кизимом, є "підвищення ефективності функціонування й подальший стійкий розвиток" [6, с. 41]. До того ж стає цілком зрозумілим, що стійкість функціонування та розвитку буде однією з вагомих характеристик, яку слід урахувувати менеджменту ВЕВС у своїй діяльності. Цю вагомість пояснено варіативністю зв'язків між учасниками ВЕВС, яка спричиняє більш складну та менш прогнозовану реакцію на вплив зовнішніх чи внутрішніх збурювань.

Слід зазначити, що питання взаємодії підприємств у межах певного інтегрованого утворення доволі докладно розглянуто в економічній літературі. Так, наприклад, О. Б. Чернега [2] та С. І. Рекорд [3] вивчали особливості функціонування та розвитку м'яких інтеграційних форм, які становлять один із різновидів ВЕВС. Інший різновид ВЕВС становлять жорсткі форми інтеграційної взаємодії холдингового чи корпоративного типу. Особливості функціонування та управління ними розглянули такі відомі автори, як, наприклад, О. В. Ареф'єва [4] та О. Є. Попов [5]. На жаль, навіть з огляду на вагомість для системи менеджменту ВЕВС підтримки її стійкості, дослідженню стійкості саме ВЕВС присвячено доволі обмежену кількість робіт. Це розробки таких авторів, як Ю. П. Аніскін [6] (довів доречність використання критерію стійкості під час планування корпоративних змін), В. В. Попков [7] (використав критерій стійкості щодо цілісних

систем мезо- та макрорівня) та Д. В. П'ятницький [8] (розширив визначення стійкості до фінансового сектору економіки загалом). Це попри те, що категорію стійкості доволі докладно висвітлено в економічній літературі [9 – 28]. Така ситуація спричиняє необхідність у розвитку методології управління стійкістю функціонування та розвитку ВЕВС.

Метою статті є розвиток теоретико-методологічних засад та обґрунтування концептуального підґрунтя забезпечення стійкості функціонування великомасштабних економіко-виробничих систем.

В основу досягнення мети статті запропоновано покласти припущення про нелінійність поведінки ВЕВС як відкритої економічної системи зі значною кількістю елементів та зв'язків. Це припущення передбачає наявність у системи (окремим випадком якої саме є ВЕВС) певного стаціонарного стану. Такому стану властива незмінність певних величин, що характеризують систему, протягом певного інтервалу часу. Відповідно, якщо функціонування та розвиток ВЕВС передбачає ймовірнісний перехід між різними стаціонарними станами, можна говорити про нелінійність динаміки ВЕВС. У цьому дослідженні стаціонарний стан ВЕВС буде розглянуто в контексті співвіднесення: інтеграційного базису (ІБ); бізнес-правил взаємодії учасників ВЕВС (БП); архітектурного подання ВЕВС (АР). Доведеність такого опису ВЕВС виходить за межі дослідження та подано в інших працях автора.

По-друге, реалізація мети статті буде ґрунтуватися на результатах морфологічного аналізу категорії "стійкість", здійснення якого підпорядковано згаданому раніше припущенню про нелінійність поведінки ВЕВС. В узагальненому вигляді результати цього аналізу наведено в таблиці.

Таблиця

**Семантичний аналіз категорії "стійкість"
та визначення напрямів застосування цієї категорії щодо ВЕВС
[Semantic analysis of the category "stability"
and determining the directions of this category usage in relation to the LSEPS]**

Автори	Тлумачення	Особливості в умовах ВЕВС	Концептуальні положення
1	2	3	4
Можливість повернення до рівноважного (початкового) стану			
Василенко В. А. [9, с. 19]	Спроможність системи повертатися до вихідного стану під час припинення впливів	Стійкість ВЕВС розглядають як спроможність відтворення рівноважного балансу між параметрами закладених у бізнес-модель ВЕВС елементів	<i>Концептуальне положення 1.</i> Утворенням ВЕВС його учасники прагнуть установити ідеальний баланс усіх факторів впливу та підтримувати такий рівноважний баланс протягом усього життєвого циклу ВЕВС
Агафонов С. А. [10]	Мале збурювання системи, яка перебуває в механічній рівновазі (за яких система здатна повернутися до похідного стану)	Стійкість як підтримка обраної (нелінійної) динаміки руху ВЕВС уздовж кривої її життєвого циклу	
Іванчук К. О. [11, с. 86]	Спроможність підприємства повертатися до рівноважного стану в результаті виникнення відхилень через дестабілізаційний вплив факторів-загроз		
Достатність ресурсного забезпечення життєдіяльності (у першу чергу – фінансового)			
Омельченко А. Ю. [12]	Здатність підприємства зберігати фінансову стабільність за постійної зміни ринкової кон'юнктури шляхом удосконалювання й цілеспрямованого розвитку його виробничо-технологічної структури	ВЕВС у разі незначних впливів може трансформувати параметри своєї роботи, технологічні схеми або консолідовані цілі	<i>Концептуальне положення 2.</i> Рівноважне положення ВЕВС так само як підтримка стійкості її функціонування ґрунтуються на визначенні напрямів

Продовження таблиці

1	2	3	4
Жукевич С. М. [13, с. 207]	Рівноважний збалансований стан економічних ресурсів, що забезпечує стабільну прибутковість і нормальні умови для розширеного відтворення	Умовою стійкості ВЕВС є провадження інновацій або залучення учасників з інноваційними процесами	спрямування складових інтеграційного базису на підтримку поточної та майбутньої архітектури інтеграційного утворення (ресурсна підтримка бізнес-правил)
Гросул В. А. [14]	Здатність системи функціонувати й розвиватися, зберігаючи рівновагу своїх активів і пасивів, що гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість у межах допустимого ризику	Значні впливи на параметри роботи ВЕВС можуть компенсуватися або синергією наявних ресурсів, або зміною складу учасників	
Стан протидії загрозам із боку середовища (протидії негативним факторам впливу)			
Клейнер Г. Б. [15, с. 78]	Стан, за якого ймовірність небажаної зміни яких-небудь якостей самого суб'єкта, параметрів належного йому майна та його зовнішнього середовища, невелика (менша від визначеної межі)	Межу можливої втрати стійкості роботи ВЕВС визначають розміром (обсягом, оцінкою) додаткових елементів інтеграційного базису	<i>Концептуальне положення 3.</i> Потрібне утворення такої композиції елементів ВЕВС, яка сприяє мінімізації негативних впливів з боку оточення або сприяє швидкій адаптації до них
Гаріпов Р. Г. [16]	Зовнішня форма рівноваги підприємства, яка характеризується імунітетом до впливу факторів, що порушують відтворувальну діяльність підприємства	Вплив оточення на роботу ВЕВС має компенсуватися наявним потенціалом протидії загрозам	
Безперервний процес, орієнтований на досягнення заздалегідь установлених вимог			
Яценко В. М. [17, с. 10]	Специфічна активність, спрямована на збереження необхідних умов життєдіяльності системи	Функціонування ВЕВС передбачає постійний перегляд параметрів бізнес-моделі й інтеграційного базису, відповідно до нових вимог	<i>Концептуальне положення 4.</i> Динамічна стійкість передбачає не стільки незмінність параметрів, скільки спроможність погодити архітектуру ВЕВС із перспективними запитами цільової системи
Голубков Е. П. [18]	Спроможність системи до продовження виконання певних функцій під впливом яких-небудь причин		
Агафонов С. А. [10]	Властивість системи зберігати свої параметри в заданому діапазоні значень за незначного початкового відхилення від стану рівноваги	Стійкість ВЕВС передбачає втрату рівноваги, але за умови подальшого повернення до обраного режиму	
Спроможність адаптуватися до змін параметрів життєдіяльності			
Козаченко Г. В. [19, с. 80]	Здатність протистояти внутрішнім і зовнішнім впливам шляхом адаптації до зміни умов	Стійкість функціонування ВЕВС становить функцію від спроможності здійснювати перегляд складових інтеграційного базису, відповідно до сили негативних впливів	<i>Концептуальне положення 5.</i> ВЕВС коригує бізнес-правила взаємодії зі стейкхолдерами, відповідно до виробленої програми змін та рівнем припустимої під час її реалізації втрати стійкості діяльності
Василенко В. А. [9, с. 19]	Здатність системи зберігати свій працездатний стан після досягнення запланованих результатів за наявності різних збурювальних впливів		
Самочкін В. Н. [20]	Процес пристосування будови та функцій системи до умов зовнішнього середовища	Спроможність підтримки незмінності ключових настанов роботи ВЕВС	
Дотримання обраних властивостей			
Бусленко Н. П. [21]	Спроможність системи до збереження потрібних властивостей в умовах дії збурювань	Ключові параметри діяльності ВЕВС можуть змінюватися на користь підтримки визначених правил співіснування учасників ВЕВС	<i>Концептуальне положення 6.</i> Властивості ВЕВС не можуть залишатися постійними. Стійкість досягається за рахунок динамічного балансування складових із вимогами середовища в межах усіх можливих сценаріїв розвитку ("екземплярів майбутнього"). До того ж базові настанови роботи ВЕВС залишаються незмінними
Цигічко В. Н. [22]	Спроможність збереження якісної визначеності під час зміни структури системи та функцій її елементів		
Цілісність та збалансованість			
Кузнєцова Л. В. [23, с. 265]	Збалансованість портфелів активів і пасивів банку, якість кредитно-інвестиційного портфеля та висока якість обслуговування клієнтів	Цілком стійким можна вважати лише стан вирішення всіх можливих суперечностей у діяльності ВЕВС	
Семененко І. М. [24]	Характеристика здатності підприємства зберігати свої основні параметри на певному рівні та стабільно функціонувати в умовах впливу зовнішніх і внутрішніх факторів різної природи	Ключові параметри діяльності ВЕВС можуть змінюватися на користь підтримки визначених правил співіснування учасників ВЕВС	

Закінчення таблиці

1	2	3	4
Відповідність інтересів різних суб'єктів			
Козаченко Г. В. [25]	Гармонізація в часі та просторі економічних інтересів підприємства з інтересами пов'язаних із ним суб'єктів зовнішнього середовища, що існують поза межами підприємства	Стійкість BEBC досягається за рахунок звуження зони компромісів (розширення поступок) між залученими до BEBC учасниками	<i>Концептуальне положення 7.</i> Стійкість BEBC досягається за рахунок вироблення бізнес-правил взаємодії учасників BEBC (один з одним та зі стейкхолдерами BEBC) у межах яких декларують спільні цільові орієнтири та визначають параметри руху вздовж інтегрованої кривої життєвого циклу BEBC
Попков В. В. [7]	Такий стан підприємства, що забезпечує регулярне задоволення суспільних потреб та отримання прибутку за впливу зовнішніх і внутрішніх факторів	Стійкість BEBC досягається шляхом максимізації задоволення інтересів стейкхолдерів	
Семененко І. М. [24]	Успадкована комплексна характеристика підприємства, рівень вияву якої в поточній і довгостроковий періоди вирішальною мірою визначено результатами інноваційної діяльності	Інтереси учасників BEBC та всіх зацікавлених сторін у довгостроковій перспективі мають погоджуватися інноваційним шляхом	
Зона незмінності та ефективності			
Аніскін Ю. П. [6, с. 40–43]	Динамічна інтегральна характеристика спроможності системи повноцінно (із максимальною ефективністю та мінімальним ризиком) виконувати свої функції, витримувати вплив факторів внутрішнього середовища та зовнішнього оточення	BEBC розглядає стійкість не як перебування у стані рівноваги, а як спроможність зменшення негативних впливів під час виконання цільової функції	<i>Концептуальне положення 8.</i> Стійкість BEBC досягається шляхом оптимізації її архітектури з бізнес-правилами, які у тривалому періоді забезпечують незмінність індикаторів ефективності ведення спільної діяльності учасників, залучених до складу BEBC
Іванов В. Л. [26]	Здатність економіки підприємства ефективно функціонувати, забезпечуючи відтворювальне зростання і виконуючи задані функції у встановлених межах в умовах невідомості й ризику середовища	Стійкість BEBC як формування такої бізнес-моделі, коли відхилення окремих параметрів не спричиняє значної втрати наявного потенціалу	
П'яницький Д. В. [8, с. 53]	Комплексна характеристика підприємства за певний період часу, що відображає його здатність підтримувати ключові фінансові, маркетингові, виробничі й кадрові показники на нормативно заданому, із високим ступенем імовірності рівні під впливом збурювань зовнішнього та внутрішнього середовищ	Стійкість BEBC як спроможність реалізовувати поставлені цілі об'єднанням загалом та виконувати очікування окремих учасників від залучення до включення у BEBC навіть за негативних впливів	<i>Концептуальне положення 9.</i> Основу досягнення стійкості BEBC у довгостроковому періоді становить зростання інтегральної ефективності роботи BEBC та накопичення певного потенціалу трансформацій як гарантії здійснення економічно безпечних трансформацій BEBC
Дінес В. А. [27]	Такий стан діяльності суб'єкта, коли його соціально-економічні параметри за будь-яких збурювань перебувають у певній зоні економічної стійкості та відбувається динамічний розвиток	Стійкість BEBC як формування такої бізнес-моделі, коли відхилення окремих параметрів не спричиняє значної втрати наявного потенціалу	

Аналіз зазначених у таблиці тлумачень категорії "стійкість" буде розглянуто в контексті забезпечення стійкості життєдіяльності BEBC та з метою визначення концептуального підґрунтя досягнення такої стійкості. До того ж слід урахувати, що більшість із наявних джерел автори співвідносять поняття стійкості й рівноваги. Підтвердженням цьому є, наприклад, наголос у [28] на можливості досягнення стійкості шляхом нівелювання будь-яких відхилень від стану рівноваги. В умовах BEBC такий підхід утрачає актуальність, з огляду на нелінійну поведінку та можливість подання BEBC у вигляді динамічної нерівноважної системи. Більш того, прагнення дотримання рівноваги (відповідає так званій статичній чи жорсткій стійкості) за значної кількості флуктуацій здатне спричинити руйнування архітектури інтегрованого утворення.

Частина дослідників не підтримує підхід до досягнення стійкості шляхом "придушення збурювань" та робить наголос на динамічності стану нерівноваги. Саме динамічна стійкість (її наявність є основою

появи контуру саморегулювання у взаєминах підприємств, залучених до інтеграційної взаємодії, та вимогою підтримки бажаного напрямку розвитку в умовах значного перегляду параметрів середовища функціонування системи) має стати підґрунтям для організації управління стійким розвитком BEBC. Означену пропозицію підтримують і автори [6; 7], які розподіляють стійкість на стійкість першого роду (стійкість як можливість повернення до початкового рівноважного стану) та стійкість другого роду (стійкість як перехід до нового рівноважного стану). Саме орієнтація на стійкість другого роду дозволяє сформувати графічне відображення нелінійної динаміки стійкого розвитку BEBC. Тут автором запропоновано подальше розширення пропозицій О. А. Біякова [29] щодо формування економічного простору взаємодії суб'єктів господарювання. Саме в межах подібного простору, формалізованого поданими на рис. 1 осями, змодельовано динаміку руху BEBC за кривою її життєвого циклу.

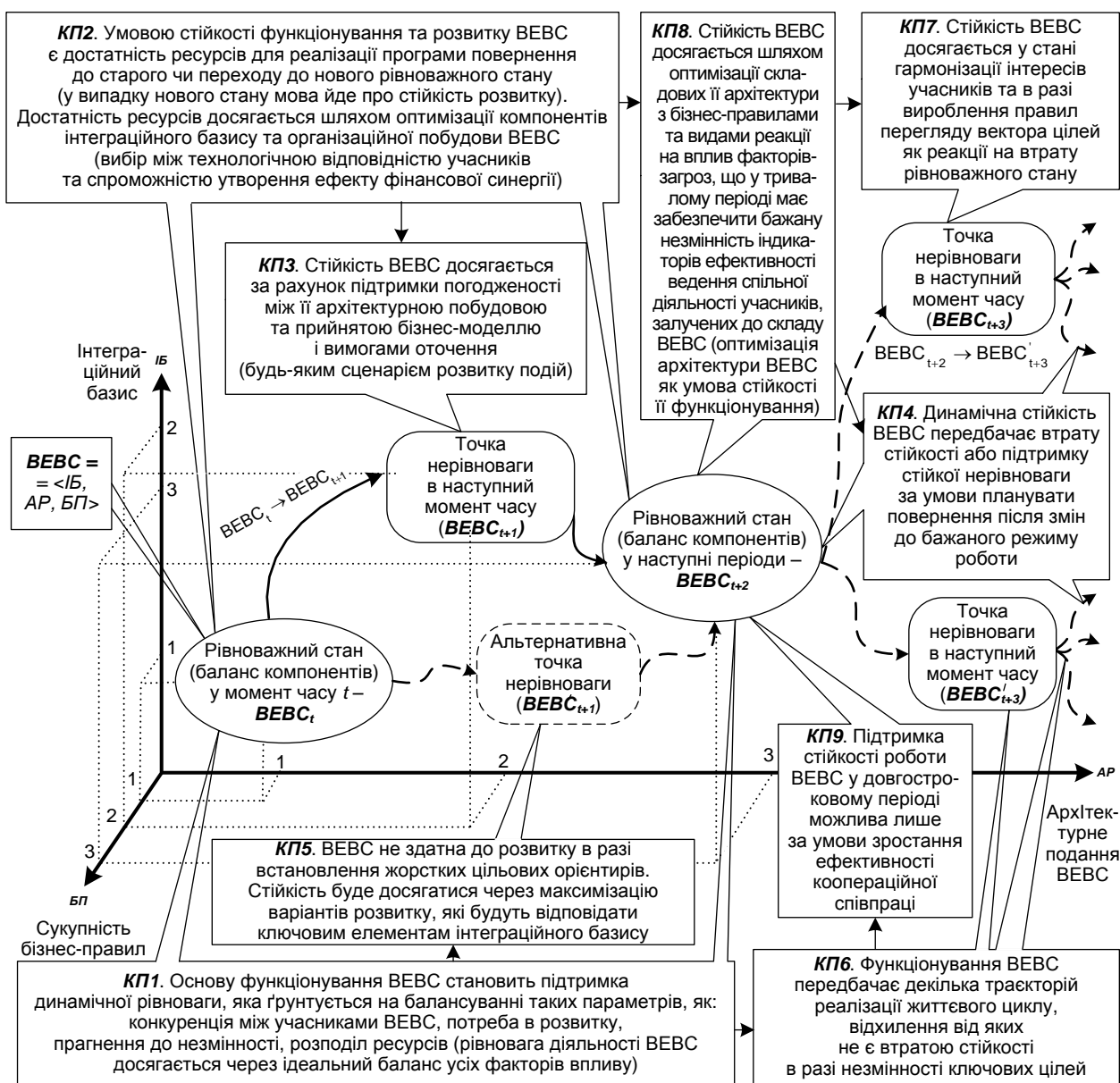

Рис. 1. Концептуальна модель нелінійної динаміки розвитку великомасштабної економіко-виробничої системи [The conceptual model of nonlinear dynamics of large-scale economic and production system development]

До того ж еволюційний рух відбувається в межах стаціонарного стану, що порушується переходами до нових стаціонарних станів із тимчасовою втратою стійкості. Такий підхід може розглядати функціонування BEBC як динамічну стійку нерівновагу. У цьому аспекті досить цікавою є пропозиція авторів [30, с. 138] щодо тотожності категорій "стійкість" та "керованість" (стійким може бути лише така BEBC, інтеграційний базис якої сформовано свідомим образом, а шлях розвитку визначено результатами розрахунків, а не як наслідок випадкового потоку подій). Показовим тут є співвіднесення нелінійної динаміки руху BEBC уздовж кривої життєвого циклу з означеними у таблиці концептуальними положеннями, кожне з яких подано в зіставленні з окремими ознаками категорії "стійкість".

Для підтвердження доречності орієнтування саме на динамічну стійкість слід скористися результатами наведеного в таблиці семантичного аналізу категорії "стійкість". Саме багатоаспектність цієї категорії потребує врахування кожного з варіантів її вияву під час обґрунтування теорії стійкого розвитку BEBC. Так, найбільш часто (окрім уже означеної властивості повернення до рівноважного стану, на якій наголошують В. А. Василенко [9], С. А. Агафонов [10] та К. О. Іванчук [11]) дослідники умовою стійкості визначають незмінність параметрів життєдіяльності під впливом різного роду збурювань (це такі автори, серед означених у таблиці, як Ю. П. Аніскін [6] та В. Л. Іванов [26]).

Слід наголосити, що вимоги повернення до рівноважного стану та незмінності параметрів цілком відповідають найбільш поширеному в економічній літературі

(а отже, і визнаною переважною більшістю дослідників) поданню стійкості за А. Ляпуновим. Цей підхід уводить таку умову стійкості рівноважного стану, коли "для будь-якої заданої зони припустимих відхилень від стану рівноваги (зона ϵ) можна встановити таку зону δ (яка буде включати стан рівноваги), що траєкторія будь-якого руху, яка починається в зоні δ , ніколи не досягне межі зони ϵ " [7, с. 120–132]. Разом із тим існують і інші морфологічні ознаки категорії "стійкість", які слід застосовувати саме щодо інтегрованих утворень. Зокрема із прийняттям стійкості за А. Ляпуновим можна запропонувати розподілити елементи інтеграційного базису утворення BEBC на ключові та додаткові. Прийняття даної пропозиції робить можливим виділення зон стійкості життєдіяльності BEBC. Такі зони будуть визначати базовими елементами інтеграційного базису (ключовими учасниками BEBC чи релевантними ресурсами). Зони можливої втрати стабільності будуть визначати в межах композиції додаткових елементів інтеграційного базису (наприклад у межах переліку підприємств, які не входять до складу ядра інтегрованого утворення).

Теоретичним підґрунтям та доведенням доречності цієї пропозиції є означені в таблиці тлумачення Д. В. П'ятницьким [8] та В. А. Дінесом [27]. Саме дані автори розкривають стійкість як зону незмінності та ефективності господарювання. Така незмінність, перш за все, передбачає подання стійкості як можливості дотримання обраних властивостей (тлумачення Н. П. Бусленко [21] та В. Н. Цигічко [22] з таблиці) та спроможності протидіяти загрозам (тлумачення Г. Б. Клейнера [15] та Р. Г. Гаріпова [16] з таблиці).

Розподіл елементів інтеграційного базису на ключові та додаткові тісно перетинається з теорією стійкості нелінійних систем. За такого підходу в межах BEBC стійкість автор пропонує розподіляти на глобальну (стійкість функціонування та розвитку BEBC загалом) та локальну (стійкість життєдіяльності окремих підприємств у складі BEBC). Така пропозиція полегшує позиціонування BEBC у зазначеному на рис. 1 просторі. До того ж знов можна наголосити на потребі у виділенні зон стійкості та зон втрати стійкості, що будуть визначатися через уведення граничних розмірів відхилень за основними показниками життєдіяльності BEBC та її учасників (флуктуації в межах отриманих інтервалів не будуть призводити до втрати стійкості BEBC). У цьому випадку можна говорити про наявність "синергії стійкості", адже стійкість функціонування окремих учасників BEBC не завжди буде спричиняти стійкість BEBC як цілісної економічної системи. Стійкість може виникнути лише в разі компліментарності та взаємній погодженості елементів інтеграційного базису, покладеного в основу виникнення BEBC.

Глобальна стійкість може бути подана й з точки зору теорії катастроф, що досліджує "стрибки" на лінійній траєкторії розвитку (у цьому дослідженні – подану на рис. 1. динаміку). Саме у глобальному масштабі втрачається доречність дотримання сталості параметрів життєдіяльності всіх учасників BEBC (достатнім

є підтримка квазістабільності, коли хоча б одна зі складових системи перебуває у стадії біфуркації, а решта – підтримують стійкість життєдіяльності). Такий підхід тісно перетинається з поглядами таких авторів, серед охарактеризованих у таблиці, як В. Н. Самочкін [20] та Г. В. Возаченко [19]. Вони розглядають стійкість із точки зору її співвіднесення зі спроможністю адаптування до зміни умов життєдіяльності. Зрозуміло, що стійкість та адаптивність досить різні категорії, але будь-який з обраних підходів до управління стійкістю BEBC врешті-решт зводиться до перегляду параметрів інтеграційного базису та компонентів бізнес-архітектури для забезпечення їхньої відповідності новим вимогам оточення (адаптація тут є переглядом архітектури BEBC у відповідь на зміну вектора цілей).

За такого тлумачення можна стверджувати, що адаптація параметрів життєдіяльності BEBC завжди має приводити до прогресивного розвитку, що й буде умовою підтримки стійкості BEBC. Принципова відмінність є лише у використовуваних методах, коли адаптування відбувається в межах еволюційного чи революційного етапу розвитку BEBC. Відразу слід зазначити, що будь-який із варіантів підтримки стійкості потребує перегляду ресурсного забезпечення процесів функціонування та розвитку BEBC та її членів (у контексті поданої на рис. 1 схеми – перегляду складових інтеграційного базису). Потребу в такому перегляді пояснено тим, що досягнення стаціонарного становища BEBC залежить від сформованої в межах інтеграційного об'єднання комбінації ресурсів. Отже, актуалізовано застосування такої групи тлумачень стійкості з поданих у таблиці. Її прихильники (А. Ю. Омельченко [12], С. М. Жукевич [13] та В. А. Гросул [14]) умовами стійкості розглядають достатність ресурсного забезпечення.

Розглядаючи стійкість BEBC у контексті достатності ресурсного забезпечення, для підтримки її життєдіяльності слід звернути увагу на співвіднесення стійкості (означені в таблиці праці В. М. Яценка [17], С. А. Агафонова [10] та Е. П. Голубкова [18]) із безперервним процесом, орієнтованим на досягнення заздалегідь установлених вимог. Саме в контексті такої безперервності слід вибудовувати контури управління стійкістю BEBC. Безперервність у цьому випадку реалізовано через: цикл перегляду параметрів організації системи управління стійкістю в разі виявлення невідповідностей або такого вияву негативних впливів оточення, що перевищують адаптаційні спроможності BEBC чи її учасників; цикл продовження моніторингу стійкості.

Аналізуючи наведені в таблиці результати семантичного аналізу категорії "стійкість", слід звернути увагу ще на одну групу ознак, особливо актуальну для умов інтеграційного утворення. Це ознаки цілісності та збалансованості, запропоновані І. М. Семененком [24] та Л. В. Кузнецовою [23]. Лише наявність такої ознаки забезпечує якісну визначеність тих властивостей BEBC, що дозволяють говорити про рівноважність отриманого стану. До того ж ознака збалансованості особливо актуалізована за наявності декількох суб'єктів господарювання у складі BEBC,

оскільки кожен з них має власні інтереси та власне бачення наявності в інтегрованому утворенні. Відповідно, доречним стає і виділення в таблиці такої ознаки стійкості, як відповідність інтересів різних суб'єктів, що введено у працях Г. В. Козаченка [25], В. В. Попкова [7] та І. М. Семененка [24].

Орієнтація на співвіднесення стійкості та економічних інтересів ґрунтується на положеннях інституціональної концепції організації інтеграційної взаємодії, основою якої є охарактеризована в [5] гармонізація в часі та просторі економічних інтересів учасників ВЕВС один з одним та з інтересами пов'язаних суб'єктів оточення. Доречність уведення ознаки гармонізації пояснено наявністю так званих корпоративних конфліктів. Ці конфлікти в аспекті авторських пропозицій можуть ідентифікувати як конфлікти складових інтеграційного базису (відбувається в разі залучення до ВЕВС учасників з ортого-

нальними цілями чи учасників із взаємовиключними системами діяльності) або як архітектурні конфлікти (невідповідність цілей і бачення наявності у ВЕВС різних суб'єктів господарювання, які володіють компліментарними компонентами інтеграційного базису) або як конфлікти правил взаємодії (виявляється, коли різні учасники ВЕВС потребують однакової ресурсної підтримки).

Урахування всіх означених у таблиці ознак категорії стійкості дозволяє визначити зміст поняття "стійкість функціонування великомасштабної економіко-виробничої системи". До того ж під час визначення цього поняття слід не стільки орієнтуватися на отримання остаточного формулювання, скільки передбачити врахування всіх визначених на основі семантичного аналізу цього поняття ознак. За такого підходу буде визначено означений на рис. 2 зміст поняття "стійкість функціонування ВЕВС".

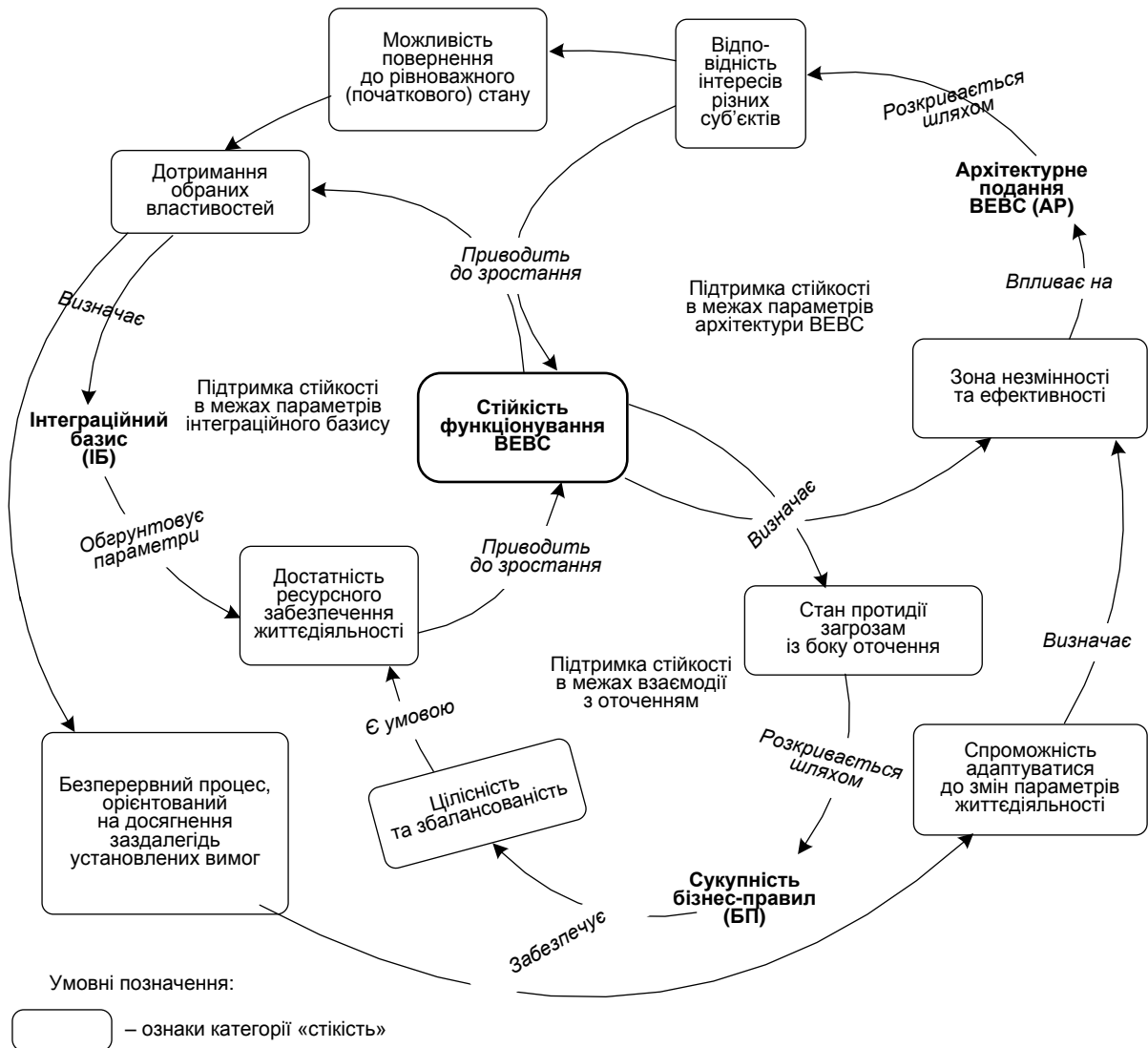

Рис. 2. Графічна інтерпретація змісту поняття "стійкість функціонування великомасштабної економіко-виробничої системи" [The graphic interpretation of the concept "sustainability of the large-scale economic and production system functioning"]

Отже, категорію "стійкість" можна застосовувати до різних аспектів поведінки й діяльності як учасників ВЕВС, так і інтегрованого утворення загалом. Саме тому орієнтація на означену на рис. 2 схему розкриття змісту поняття "стійкість функціонування ВЕВС" дозволяє системі менеджменту ВЕВС урахувати всі можливі аспекти та причини втрати стійкості. До того ж можна підтримати пропозиції [28] щодо подання ВЕВС як асимптотичне стабільної (стійкої) системи (наявність похибок для начальних етапів, негативні впливи оточення та наявні внутрішні конфлікти нівелюються системою в автоматичному режимі). На жаль, така асимптотична стійкість може (див. рис. 1) уповільнювати процеси розвитку, віддаляючи систему від стану стійкої рівноваги.

Таким чином, у статті подано теоретико-методологічне та концептуальне підґрунтя забезпечення стійкості функціонування великомасштабних економіко-виробничих систем, засноване на виділенні семантичних ознак категорії "стійкість" та відображенні цих ознак на нелінійну траєкторію руху економічної системи вздовж кривої її життєвого циклу. Розуміння стійкості функціонування ВЕВС подано в контексті одночасної реалізації всіх ідентифікованих семантичних ознак із визначенням особливості розкриття кожної з таких ознак в умовах інтеграційної взаємодії підприємств. До того ж доведено доречність подання функціонування та розвитку ВЕВС як імовірнісного переходу між різними стаціонарними станами, які, своєю чергою, моделюються співвіднесенням інтеграційного базису, бізнес-правил взаємодії учасників та архітектурного подання ВЕВС. Така диференціація фазового простору дозволило подати стійкість в аспекті корпоративних конфліктів, які запропоновано диференціювати на конфлікти складових інтеграційного базису, архітектурні конфлікти та конфлікти правил взаємодії. Означені конфлікти постають головними зонами уваги системи управління стійкістю функціонування великомасштабної економіко-виробничої системи, організація якої буде становити перспективи подальших досліджень автора.

Література: 1. Кизим Н. А. Организация крупномасштабных экономико-производственных систем / Н. А. Кизим. – Харьков : Бизнес Информ, 2000. – 108 с. 2. Чернега О. Б. Стратегические альянсы предприятий: формы, эволюция, перспективы : монография / О. Б. Чернега, О. В. Озарина. – Донецк : ДонГУЭТ им. М. Туган-Барановского, 2005. – 221 с. 3. Рекорд С. И. Развитие промышленно-инновационных кластеров в Европе: эволюция и современная дискуссия / С. И. Рекорд. – Санкт-Петербург : Изд-во СПбГУЭФ, 2010. – 109 с. 4. Арэф'єва О. В. Корпоративне управління: еволюція, становлення, розвиток / О. В. Арэф'єва, Н. В. Васюткіна. – Київ : Ліра-К, 2013. – 180 с. 5. Попов О. Є. Теоретико-методологічні та концептуальні засади формування організаційно-економічного механізму корпоративного управління : монографія / О. Є. Попов. – Харків :

ВД "ІНЖЕК", 2009. – 360 с. 6. Управление корпоративными изменениями по критерию устойчивости : монография / под ред. Ю. П. Анискина. – Москва : Омега-Л, 2009. – 404 с. 7. Устойчивое экономическое развитие в условиях глобализации и экономики знаний: концептуальные основы теории и практики управления / под ред. В. В. Попкова. – Москва : Экономика, 2007. – 295 с. 8. П'ятницький Д. В. Оцінка фінансової стійкості: індикатори і зведені індекси в українській та міжнародній практиці / Д. В. П'ятницький // Економічний часопис-XXI. – 2014. – № 3–4 (2). – С. 51–54. 9. Василенко А. В. Менеджмент устойчивого развития предприятий : монография / А. В. Василенко. – Киев : Центр учебной литературы, 2005. – 648 с. 10. Агафонов С. А. Дифференциальные уравнения / С. А. Агафонов, А. Д. Герман, Т. В. Муратова. – Москва : МГУ им. Н. Э. Баумана, 2004. – 352 с. 11. Іванчук К. О. Стійкий економічний розвиток підприємства: теоретичне обґрунтування / К. О. Іванчук // Економіка розвитку. – 2014. – № 3 (71). – С. 84–88. 12. Промышленная логистика. Логистико-ориентированное управление организационно-экономической устойчивостью предприятий в рыночной среде / И. Н. Омельченко, А. А. Колобов, А. Ю. Ермаков, А. В. Киреев ; под ред. А. А. Колобова. – Москва : Изд-во МГУ им. Баумана, 1997. – 204 с. 13. Жукевич С. М. Діагностика фінансово-економічної стійкості суб'єкта господарювання: концептуальний підхід / С. М. Жукевич // Інноваційна економіка. – 2016. – № 5–6. – С. 206–211. 14. Гросул В. А. Соціально-економічна стійкість підприємства: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій : монографія / В. А. Гросул. – Харків : ХДУХТ, 2007. – 303 с. 15. Клейнер Г. Б. Предприятие в нестабильной экономической среде: риски, стратегии, безопасность / Г. Б. Клейнер, В. Л. Тамбовцев, Р. М. Качалов. – Москва : Экономика, 1997. – 288 с. 16. Гарипов Р. Г. Экономическая устойчивость автотранспортного предприятия: проблемы, перспективы / Р. Г. Гарипов. – Казань : ООО "Центр оперативной печати", 2001. – 108 с. 17. Яценко В. М. Сутність поняття та методичні підходи до оцінки фінансової стабільності та фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств / В. М. Яценко // Вісник Східноукраїнського університету економіки і менеджменту. – 2016. – № 1 (20). – С. 8–17. 18. Голубков Е. П. Технология принятия управленческих решений / Е. П. Голубков. – Москва : Дело и сервис, 2005. – 544 с. 19. Малый бизнес: устойчивость и компенсаторные возможности : монография / Г. В. Козаченко, А. Е. Воронкова, В. Ю. Мельник, В. В. Назаров. – Киев : Либра, 2003. – 328 с. 20. Самочкин В. Н. Гибкое развитие предприятия. Анализ и планирование / В. Н. Самочкин. – Москва : Дело, 1999. – 336 с. 21. Бусленко Н. П. Лекции по теории сложных систем / Н. П. Бусленко, В. В. Калашников, И. Н. Коваленко. – Москва : Советское радио, 1973. – 440 с. 22. Цыгичко В. И. Руководителю – о принятии решений / В. И. Цыгичко. – Москва : ИНФРА-М, 1996. – 272 с. 23. Кузнецова Л. В. Вплив глобалізаційних процесів на фінансову стійкість банківської системи / Л. В. Кузнецова, В. В. Коваленко // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 2 (128). – С. 264–271. 24. Семененко И. М. Теоретические аспекты определения экономической устойчивости предприятия / И. М. Семененко // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2006. – № 5 (99). – С. 185–189. 25. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : монографія / Г. В. Козаченко, В. П. Пономарьов, О. М. Ляшенко. – Київ : Лібра, 2003. – 280 с. 26. Іванов В. Л. Организация управления экономической устойчивостью

предприятия на основе совершенствования его организационной структуры управления : монография / В. Л. Иванов. – Луганск : ВНУ им. В. Даля, 2007. – 148 с. 27. Конкурентоспособность и экономическая устойчивость промышленного предприятия / В. А. Динес, В. М. Ларин, Р. Ю. Лоскутов, Н. С. Яшин. – Саратов : СГСЭУ, 1999. – 277 с. 28. Пилипенко А. А. Формування стратегії стійкого розвитку інтегрованого об'єднання підприємств / А. А. Пилипенко, Р. А. Сремейчук // Бізнес Інформ. – 2017. – № 8. – С. 198–205. 29. Бияков О. А. Экономическое пространство региона: процессный подход / О. А. Бияков. – Кемерово : Кузбассвузиздат, 2004. – 244 с. 30. Иванова Т. Ю. Теория организации / Т. Ю. Иванова, В. И. Приходько. – Санкт-Петербург : Питер, 2004. – 269 с.

References: 1. Kizim N. A. Organizatsiya krupnomasshtabnykh ekonomiko-proizvodstvennykh sistem / N. A. Kizim. – Kharkov : Biznes Inform, 2000. – 108 p. 2. Chernega O. B. *Strategicheskie alyansy predpriyatiy: formy, evolyutsiya, perspektivy : monografiya* [Strategic alliances of enterprises: forms, evolution, prospects : monograph] / O. B. Chernega, O. V. Ozarina. – Donetsk : DonGUET im. M. Tugan-Baranovskogo, 2005. – 221 p. 3. Rekord S. I. Razvitie promyshlennno-innovatsionnykh klasterov v Evrope: evolyutsiya i sovremennaya diskussiya / S. I. Rekord. – Sankt-Peterburg : Izd-vo SPbGUEF, 2010. – 109 p. 4. Arefieva O. V. Korporatyvne upravlinnia: evoliutsiia, stanovlennia, rozvytok / O. V. Arefieva, N. V. Vasitkina. – Kyiv : Lira-K, 2013. – 180 p. 5. Popov O. Ye. *Teoretyko-metodolohichni ta kontseptualni zasady formuvannia orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu korporativnoho upravlinnia : monografiia* [Theoretical-methodological and conceptual principles of formation of organizational and economic mechanism of corporate governance : monograph] / O. Ye. Popov. – Kharkiv : VD "INZHEK", 2009. – 360 p. 6. *Upravlenie korporativnymi izmeneniyami po kriteriyu ustoychivosti : monografiya* [Managing corporate changes based on the criterion of sustainability : monograph] / pod red. Yu. P. Aniskina. – Moskva : Omega-L, 2009. – 404 p. 7. Ustoychivoe ekonomicheskoe razvitie v usloviyakh globalizatsii i ekonomiki znaniy: kontseptualnye osnovy teorii i praktiki upravleniya / pod red. V. V. Popkova. – Moskva : Ekonomika, 2007. – 295 p. 8. Piatnytskyi D. V. *Otsinka finansovoi stiiikosti: indykatory i zvedeni indeksy v ukrainskii ta mizhnarodnii praktitsi* [Estimation of financial sustainability: indicators and consolidated indices in Ukrainian and international practice] / D. V. Piatnytskyi // Ekonomichniy chasopys-XXI. – 2014.– No. 3–4 (2). – P. 51–54. 9. Vasilenko A. V. *Menedzhment ustoychivogo rozvitiya predpriyatiy : monografiya* [Managing sustainable development of enterprises : monograph] / A. V. Vasilenko. – Kiev : Tsentr uchebnoy literatury, 2005. – 648 p. 10. Agafonov S. A. *Differentsialnye uravneniya* / S. A. Agafonov, A. D. German, T. V. Muratova. – Moskva : MG TU im. N. E. Bauman, 2004. – 352 p. 11. Ivanchuk K. O. *Stiiki ekonomichniy rozvytok pidpriemstva: teoretychne obruntuvannia* [Sustainable economic development of the enterprise: theoretical substantiation] / K. O. Ivanchuk // Ekonomika rozvytku. – 2014. – No. 3 (71). – P. 84–88. 12. Promyshlennaya logistika. Logistiko-orientirovannoe upravlenie organizatsiino-ekonomicheskoy ustoychivosti predpriyatiy v rynochnoy srede / I. N. Omelchenko, A. A. Kolobov, A. Yu. Ermakov, A. V. Kireev ; pod red. A. A. Kolobova. – Moskva : Izd-vo MGU im. Bauman, 1997. – 204 p. 13. Zhukevych S. M. *Diahnostyka finansovo-ekonomichnoi stiiikosti subiekta hospodariuvannia: kontseptualnyi pidkhid* [Diagnostics of financial and economic stability of the subject of economic activity: a conceptual approach]

/ S. M. Zhukevych // Innovatsiina ekonomika. – 2016. – No. 5–6. – P. 206–211. 14. Hrosul V. A. *Sotsialno-ekonomichna stiiikist pidpriemstva: teoretyko-metodolohichni zasady ta praktichniy instrumentarii : monografiia* [Socioeconomic stability of the enterprise: theoretical and methodological foundations and practical tools : monograph] / V. A. Hrosul. – Kharkiv : KhDUKht, 2007. – 303 p. 15. Kleyner G. B. *Predpriyatie v nestabilnoy ekonomicheskoy srede: riski, strategii, bezopasnost* / G. B. Kleyner, V. L. Tambovtsev, R. M. Kachalov. – Moskva : Ekonomika, 1997. – 288 p. 16. Garipov R. G. *Ekonomicheskaya ustoychivost avtotransportnogo predpriyatiya: problemy, perspektivy* / R. G. Garipov. – Kazan : OOO "Tsentr operativnoy pechati", 2001. – 108 p. 17. Yatsenko V. M. *Sutnist poniattia ta metodichni pidkhody do otsinky finansovoi stabilnosti ta finansovoi stiiikosti silskohospodarskykh pidpriemstv* [The essence of the concept and methodical approaches to the assessment of financial stability and financial sustainability of agricultural enterprises] / V. M. Yatsenko // Visnyk Skhidnoukrajinskoho universytetu ekonomiky i menedzhmentu. – 2016. – No. 1 (20). – P. 8–17. 18. Golubkov E. P. *Tekhnologiya prinyatiya upravlencheskikh resheniy* / E. P. Golubkov. – Moskva : Delo i servis, 2005. – 544 p. 19. *Malyy biznes: ustoychivost i kompensatornye vozmozhnosti : monografiya* [Small business: sustainability and compensatory opportunities : monograph] / G. V. Kozachenko, A. E. Voronkova, V. Yu. Melnik, V. V. Nazarov. – Kiev : Libra, 2003. – 328 p. 20. Samochkin V. N. *Gibkoe razvitie predpriyatiya. Analiz i planirovanie* / V. N. Samochkin. – Moskva : Delo, 1999. – 336 p. 21. Buslenko N. P. *Lektsii po teorii slozhnykh sistem* / N. P. Buslenko, V. V. Kalashnikov, I. N. Kovalenko. – Moskva : Sovetskoe radio, 1973. – 440 p. 22. Tsygichko V. I. *Rukovoditelyu – o prinyatii resheniy* / V. I. Tsygichko. – Moskva : INFRA-M, 1996. – 272 p. 23. Kuznietsova L. V. *Vplyv hlobalizatsiinykh protsesiv na finansovu stiiikist bankivskoi systemy* [Influence of globalization processes on financial stability of the banking system] / L. V. Kuznietsova, V. V. Kovalenko // Aktualni problemy ekonomiky. – 2012. – No. 2 (128). – P. 264–271. 24. Semenenko I. M. *Teoreticheskie aspekty opredeleniya ekonomicheskoy ustoychivosti predpriyatiya* [Theoretical aspects of determining the economic sustainability of an enterprise] / I. M. Semenenko // Visnyk Skhidnoukrajinskoho natsionalnoho universytetu imeni Volodymyra Dalia. – 2006. – No. 5 (99). – P. 185–189. 25. Kozachenko H. V. *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: sutnist ta mekhanizm zabezpechenia : monografiia* [Economic security of an enterprise: the essence and mechanism of provision : monograph] / H. V. Kozachenko, V. P. Ponomarov, O. M. Liashenko. – Kyiv : Libra, 2003. – 280 p. 26. Ivanov V. L. *Organizatsiya upravleniya ekonomicheskoy ustoychivosti predpriyatiya na osnove sovershenstvovaniya ego organizatsionnoy struktury upravleniya : monografiya* [Organization of the enterprise economic stability management on the basis of improving its organizational structure of management : monograph] / V. L. Ivanov. – Lugansk : VNU im. V. Dalia, 2007. – 148 p. 27. Konkurentosposobnost i ekonomicheskaya ustoychivost promyshlennogo predpriyatiya / V. A. Dines, V. M. Larin, R. Yu. Loskutov, N. S. Yashin. – Saratov : SGSEU, 1999. – 277 p. 28. Pylypenko A. A. *Formuvannia stratehii stiiikoho rozvytку intehrovanoho obiednannia pidpriemstv* [Formation of a strategy for sustainable development of an integrated business association] / A. A. Pylypenko, R. A. Yereimechuk // Biznes Inform. – 2017. – No. 8. – P. 198–205. 29. Biyakov O. A. *Ekonomicheskoe prostranstvo regiona: protsessnyy podkhod* / O. A. Biyakov. – Kemerovo : Kuzbassvuzizdat, 2004. – 244 p. 30. Ivanova T. Yu. *Teoriya organizatsii* / T. Yu. Ivanova, V. I. Prikhodko. – Sankt-Peterburg : Piter, 2004. – 269 p.

Інформація про автора

Шматко Наталія Михайлівна – канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту Української інженерно-педагогічної академії Міністерства освіти і науки України (вул. Університетська, 16, м. Харків, Україна, 61003, e-mail: shmatko.natm@gmail.com).

Информация об авторе

Шматко Наталья Михайловна – канд. экон. наук, доцент кафедры менеджмента Украинской инженерно-педагогической академии Министерства образования и науки Украины

(ул. Университетская, 16, г. Харьков, Украина, 61003, e-mail: shmatko.natm@gmail.com).

Information about the author

N. Shmatko – PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Management of Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy of the Ministry of Education and Science of Ukraine (16 Universytetska St., Kharkiv, Ukraine, 61003, e-mail: shmatko.natm@gmail.com).

*Стаття надійшла до ред.
08.11.2017 р.*

УДК 330.342.3/4

JEL Classification: Q01

ОЦІНКА РІВНЯ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

**Берест М. М.
Дудка М. О.**

Берест М. М. Оцінка рівня стійкого розвитку агропромислового сектору економіки України / М. М. Берест, М. О. Дудка // Економіка розвитку. – 2017. – № 4 (84). – С. 27–37.

Агропромисловий сектор економіки є однією з найважливіших ланок економічної системи України, а підтримка його стійкого розвитку надає можливість забезпечити населення продовольчими товарами, промисловість – сировиною, зовнішню торгівлю – експортними товарами, а державу – зростанням валютних доходів. У зв'язку із цим, доцільним є оцінювання рівня стійкого розвитку АПК економіки України.

Сформовано підхід до оцінювання рівня стійкого розвитку АПК як складової економіки України на основі застосування методу таксономічного аналізу.

Досліджено актуальні проблеми оцінювання рівня стійкого розвитку агропромислового сектору економіки України. Обґрунтовано та охарактеризовано основні складові, що пропонують використовувати для оцінювання рівня стійкого розвитку АПК. Сформовано перелік індикаторів оцінки рівня стійкого розвитку в аспекті виділених складових. Побудовано систему інтегральних показників рівня стійкого розвитку за допомогою методу таксономічного аналізу. Здійснено оцінювання та охарактеризовано рівень стійкого розвитку агропромислового сектору економіки.

Виявлено, що за останні роки спостерігають, переважно, висхідний рівень стійкого розвитку АПК. Особливої уваги заслуговує екологічна складова стійкого розвитку агропромислового сектору, що формує потребу у здійсненні підприємствами галузі відповідних заходів щодо підвищення її рівня та підкреслює необхідність у розробленні механізмів адаптації до несприятливих умов функціонування та зменшення негативно-го впливу від господарської діяльності суб'єктів АПК на навколишнє середовище. У зв'язку із цим, у ході подальших